

Toruń, 12 czerwca 2024 roku

WUOZ.T.WZN.5142.2.25.2024.AD

D E C Y Z J A nr ZN/188/2024

Na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 1) lit. c), art. 7 pkt 1), art. 36 ust. 1 pkt 1), art. 37a) ust. 1, 2 i 3, art. 89 pkt 2) ustawy z 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* (Dz. U. z 2022, poz.840 z późn. zm.), art. 104 § 1 i 2 ustawy z 14 czerwca 1960 r. *Kodeks postępowania administracyjnego* (Dz. U. z 2024, poz.572) oraz § 12 ust. 1 pkt 1)-7), ust. 2 pkt 1-6), ust. 3 Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 2 sierpnia 2018 r. *w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków* (Dz. U. z 2021 r. poz. 81);

po rozpoznaniu wniosku: z 10 czerwca 2024 roku Proboszcza Parafii Rzymskokatolickiej p.w. św. Marcina Bpa w Sarnowie;

w sprawie: wydania pozwolenia na prowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków - kościele p.w. św. Marcina Bpa w Sarnowie elewacji wschodniej (szczyt korpusu nawowego) oraz elementów elewacji południowej kościoła.

p o z w a l a m

- 1) Parafii Rzymskokatolickiej p.w. św. Marcina Bpa w Sarnowie, Sarnowo 25, 86-212 Stolno, reprezentowanej przez ks. Marka Józefa Zielińskiego, proboszcza parafii ww.
- 2) Na prowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy elewacji wschodniej (szczyt korpusu nawowego) oraz elementów elewacji południowej kościoła p.w. św. Marcina Bpa w Sarnowie, zabytku wpisanym do rejestru zabytków decyzją z 30 listopada 1929 roku pod nr A/291, dz. nr 44, identyfikator 040406_2.0012.44, obręb 0012, pow. chełmiński, gm. Stolno.
- 3) Kierować pracami konserwatorskimi i restauratorskimi albo samodzielnie je wykonywać mogą tylko osoby spełniające wymagania o których mowa w art. 37a ust 1 i 2 ustawy z 23.07.2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*.
- 4) Należy przekazać Kujawsko-Pomorskiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków nie później niż w terminie 14 dni przed rozpoczęciem prac, a w toku prac na 14 dni przed dokonaniem zmiany osoby o której mowa w pkt 3 niniejszej decyzji:
  - a. imienia, nazwiska i adresu osoby o której mowa w pkt 3;
  - b. dokumentów potwierdzających spełnienie przez tę osobę wymagań o których mowa w art. 37a ust 1 i 2 ustawy *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*;
  - c. oświadczenia osoby o której mowa w pkt 3 o przyjęciu przez tę osobę obowiązku kierowania tymi pracami albo samodzielnego ich wykonywania.
- 5) Zakres i sposób prowadzenia wskazanych w pozwoleniu prac konserwatorskich i restauratorskich:
  - a) prace wstępne: wykonanie szczegółowej dokumentacji fotograficznej i opisowej stanu zachowania obiektu, wykonaniu badań w celu oceny właściwości, budowy i stanu zachowania substancji zabytkowej, materiałów wtórnych i renowatorskich, usunięciu z elewacji elementów wtórnych;
  - b) watek kamienny: wstępne oczyszczenie muru w celu usunięcia luźnych nawarstwień powierzchniowych i zabrudzeń, dezynfekcja powierzchni muru tj. zatrucie

- mikroorganizmów preparatami biobójczymi, usunięcie martwych organizmów metodą mechaniczną i fizyczną, oczyszczanie powierzchni muru kamiennego z zabrudzeń powierzchniowych, oczyszczanie metodą strumieniowo-ścierniową bez użycia wody, oczyszczanie wodą emitowaną pod ciśnieniem;
- c) watek ceglany: wstępne oczyszczenie muru z zabrudzeń powierzchniowych, dezynfekcja powierzchni muru i usunięcie obumarłych mikroorganizmów, oczyszczenie powierzchni muru z zabrudzeń powierzchniowych, oczyszczanie metodą strumieniowo - ścierną, oczyszczanie powierzchni metodami chemicznymi, wzmocnienie strukturalne zdeintegrowanych partii cegieł i zapraw, usunięcie zniszczonych, zdeintegrowanych partii fug, demontaż luźnych i odspojonych cegieł oraz kształtek ceramicznych, wykucie zdeintegrowanych cegieł o stopniu zniszczenia powyżej 70%, wymiana zniszczonej ceramiki i ponowne wymurowanie, podklejenie spękań i szczelin w ceramice za pomocą wodnej dyspersji żywicy epoksydowej, klejenie uszkodzonych elementów ceramicznych, uzupełnienie mniejszych ubytków cegieł barwioną w masie zaprawa mineralną, uzupełnienie ubytków zaprawy spoinującej wokół elementów ceramicznych, ewentualne lokalne scalenie kolorystyczne, ewentualna hydrofobizacja wybranych partii murów;
  - d) tynki: usunięcie wtórnych partii tynków zastosowanych w pracach remontowych lub konserwatorskich przy obiekcie, dezynfekcja powierzchni tynków, oczyszczenie powierzchni tynków z nawarstwień powierzchniowych, podklejenie rozwarstwień i spękań oryginalnych tynków, wzmocnienie osłabionej struktury tynków zabytkowych, uzupełnienie tynków, ewentualne malowanie tynków w kolorze tradycyjnej zaprawy wapienno-piaskowej lub w przypadku identyfikacji oryginalnych warstw barwnych rozważenie ich rekonstrukcji;
  - e) prace końcowe: ponowna dezynfekcja muru, sporządzenie fotograficznej i opisowej dokumentacji powykonawczej.

Powyższe prace będą realizowane wg „programu prac konserwatorskich i restauratorskich elewacji wschodniej (szczyt korpusu nawowego) oraz elementów elewacji południowej kościoła p.w. św. Marcina Bpa w Sarnowie” opracowanego w Toruniu-Sarnowie 2024 roku, przez Pracownię Konserwacji Zabytków RENOMA autorstwa mgr Hanny Rubnikowicz-Góźdz dyplomowanego konserwatora zabytków, mgr Karolinę Witkowską dyplomowanego konserwatora zabytków, mgr Marię Rdesińską mgr Ochrony Dóbr Kultury specjalistę w zakresie muzealnictwa, mgr Natalię Mazur, dyplomowanego konserwatora zabytków.

- 6) Postępowanie w sprawie wydanego pozwolenia może zostać wznowione, a następnie pozwolenie może zostać cofnięte lub zmienione na podstawie art. 47 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. *o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*.
- 7) **Termin ważności pozwolenia: czerwiec 2026 roku.**

Jednocześnie zobowiązuje się wnioskodawcę do przestrzegania następujących warunków, które mogą zapobiec uszkodzeniu lub zniszczeniu zabytku:

- 1) Powiadomieniu Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o planowanym terminie rozpoczęcia prowadzenia prac konserwatorskich i przed ich rozpoczęciem zwołaniu komisji konserwatorskiej z udziałem K-P WKZ, celem wstępnego omówienia zakresu i metody prowadzenia planowanych prac konserwatorskich i restauratorskich.
- 2) Zawiadomienia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Toruniu o ustawieniu rusztowań, w celu niezwłocznego pobraniu próbek do badań substancji zabytkowej, materiałów wtórnych i renowatorskich do określenia ich składu, właściwości, budowy, stanu zachowania do

prawidłowego doboru materiałów do rekonstrukcji, uzupełnień, a następnie przekazania niezwłocznie wyników tych badań WKZ w Toruniu.

- 3) Zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o terminie rozpoczęcia i zakończenia wskazanych w pozwoleniu prac.
- 4) Zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o terminie podjęcia określonych czynności związanych z wydanym pozwoleniem, przynajmniej 3 dni przed dniem rozpoczęcia tych czynności.
- 5) Niezwłocznego zawiadomienia wojewódzkiego konserwatora zabytków o zagrożeniach lub nowych okolicznościach ujawnionych w trakcie prowadzenia wskazanych w pozwoleniu prac.
- 6) Prowadzenia dokumentacji przebiegu wskazanych w pozwoleniu prac oraz opracowania wyników tych badań, w sposób umożliwiający jednoznaczną identyfikację i dokładną lokalizację przestrzenną wszystkich czynności, użytych materiałów oraz dokonanych odkryć, i przekazaniu jej wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia tych prac. **W przypadku etapowania prac, należy dokonać odbiorów częściowych prac przeprowadzonych w poszczególnych etapach i przekazać w dniu odbioru dokumentację z przebiegu tych prac, zawierającą materiał fotograficzny oraz informacje o wykonanych czynnościach z podaniem metod, materiałów i technik.**
- 7) Opracowaniu sposobu postępowania po zakończeniu wskazanych w pozwoleniu prac i przekazaniu tego opracowania wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w terminie 3 miesięcy od dnia zakończenia tych prac.
- 8) W przypadku stwierdzenia oryginalnych warstw barwnych na tynkach, należy niezwłocznie powiadomić K-P WKZ, zwołać komisję składającą się z K-P WKZ, historyka sztuki, konserwatora zabytków w celu podjęcia decyzji o dalszych działaniach przy obiekcie oraz opracowania szczegółowego programu postępowania konserwatorskiego i rozważenia ich rekonstrukcji.
- 9) Należy dokonać odbioru częściowego i końcowego wykonanych prac konserwatorskich i restauratorskich z udziałem Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Uzasadnienie

Do Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu w dniu 11 czerwca 2024 roku wpłynął wniosek Proboszcza Parafii Rzymskokatolickiej w Sarnowie, w sprawie wydania pozwolenia na prowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków kościele p.w. św. Marcina Bpa w Sarnowie, opisanych we wniosku i programie prac konserwatorskich ww. Do wniosku dołączono dowód uiszczenia opłaty skarbowej w wysokości 82 zł za wydanie pozwolenia, dekret proboszczowski objęcia Parafii w Sarnowie, program prac konserwatorskich ww.

Kościół w Sarnowie, w którym planowane są prace konserwatorskie i restauratorskie wpisany jest do rejestru zabytków, dlatego zasadne było wystąpienie Inwestora do Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, w celu uzyskania pozwolenia w formie decyzji administracyjnej, w trybie art. 36 ust.1 ustawy z 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Obecny wygląd zewnętrzny świątyni jest wynikiem przebudów, odbudowy, remontów i prac konserwatorskich oraz restauratorskich wykonanych na przestrzeni wieków. Pilnej interwencji konserwatorskiej wymagają elewacje szczytu wschodniego korpusu, elewacja zachodnia, elewacja wschodnia szczytu zachodniego oraz kruchta zachodnia. Zróżnicowanie stanu zachowania materiałów pierwotnych i pochodzących z późniejszych faz budowy spowodowane jest odmiennymi parametrami, składem i czasem eksploatacji materiałów historycznych i nowych. Kościół nosi ślady zniszczeń i napraw. Użytkowanie i ograniczona trwałość materiałów budowlanych doprowadziła do degradacji materii zabytkowej. Elewacje północna i zachodnia są bardziej zniszczone. Rozluźnienie wątku muru obserwuje się w obrębie zwieńczenia szczytu zachodniego tj. sterczyn i dekoracyjnych zakończeń ostrołucznych blend, większość ceramicznego budulca jest odspojona, a zaprawy wykruszone,

wyplukane, spękanie i osypujące. Część cegieł samoczynnie się osuwa. Ściany szczytowe korpusu uległy największemu zniszczeniu. Widoczne są ubytki cegły nawet do kilku centymetrów, zaś glony, porosty, mchy dodatkowo ją uszkadzają, utrzymując zawilgocenie i osypywanie cegły i zapraw. Oryginalne zaprawy murarskie i spoinujące są w głębi muru. Podczas ostatnich prac usunięto ich większość, wymieniając na trasowo- i cementowo-wapienne. Występuje kilka rodzajów zapraw renowatorskich, ale dominują dwie: ugrowa i ciemnoszarobieżowa. Celem zaplanowanych prac konserwatorskich przy elewacji wschodniej (szczyt korpusu nawowego) oraz elementów elewacji południowej jest zachowanie i utwarcenie substancji zabytku. Zaplanowano usunięcie zawilgocenia, zasolenia, uszkodzonych mechanicznie elementów, materiałów wtórnych niekompatybilnych z oryginałem w budowie i właściwościach, których obecność przyczynia się do degradacji substancji zabytkowej. Prace opisane w ww. programie konserwatorskim opracowano wg dostępnych materiałów w tym wcześniej wykonanych badań materiałów budowlanych analizowanego kościoła, jednak docelowe badania przy częściach kościoła wytypowanych we wniosku ww. będą podjęte niezwłocznie po ustawieniu rusztowań. Wyniki badań mają być niezwłocznie przekazane do WKZ w Toruniu, które posłużą do właściwej rekonstrukcji brakujących elementów.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 1) lit. c), art. 7 pkt 1) i art. 36 ust. 1 pkt 1) ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami orzeczono jak w rozstrzygnięciu.

Pouczenie

Od decyzji niniejszej przysługuje stronie odwołanie do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego za moim pośrednictwem w terminie 14 dni od dnia jej doręczenia (art. 127 § 1 i § 2 oraz art. 129 § 1 i § 2 k.p.a.). przed upływem terminu do wniesienia odwołania strony mogą zrzec się prawa do wniesienia odwołania od niniejszej decyzji. Z dniem doręczenia Kujawsko-Pomorskiemu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna o prawomocna. Zrzeczenie się prawa do wniesienia odwołania skutkuje brakiem możliwości odwołania od decyzji oraz jej zaskarżenia do wojewódzkiego sądu administracyjnego (art. 127a §1 k.p.a.)

Kujawsko-Pomorski
Wojewódzki Konserwator Zabytków
mgr Sambor Gawiński

Otrzymują:

1. Parafia Rzymskokatolicka w Sarnowie – zał. 1 egz. programu prac konserwatorskich ww.;
2. WUOZ.T.WZN aa

GŁÓWNY SPECJALISTA
ds. ochrony zabytków nieruchomych

Anna Dymek
mgr Anna Dymek

Opłata skarbową w wysokości **82 zł**
dokonana dnia **7.06.24** kwit nr .....
rachunek bankowy nr .....
3711602202000000083440799